

Nye programforslag kan være slutten på Vinmonopolet og reklameforbudet

Høyre er et parti som har stått for en ansvarlig alkoholpolitikk, og har i hele sin periode som regjeringsparti videreført hovedlinjene i norsk alkoholpolitikk. Programutkastet markerer et taktskifte, og de alkoholpolitiske forslagene i Høyres programutkast bekymrer nå en bred koalisjon av folkehelseorganisasjoner, og vi ber om at disse fjernes ved revideringen av førsteutkastet til partiprogrammet.

Verdens helseorganisasjon peker på tre sentrale virkemidler for å begrense alkoholskader: Begrenset tilgjengelighet, prisregulering og alkoholreklameforbud. Høyres programforslag rokker ved alle disse tre grunnpilarene ved at de vil føre til billigere og mer tilgjengelig alkohol. I tillegg viser en fersk juridisk utredning at konsekvensene av programforslagene kan bli at verken Vinmonopolet eller alkoholreklameforbudet vil stå trygt om forslagene skulle bli innført.

Det er advokatfirmaet Lund & co som har utført vurderingen på oppdrag av Actis – Rusfeltets samarbeidsorgan (se vedlegg). Lund & co er EØS-eksperter og har tidligere også utredet om Vinmonopolet kunne overta taxfreesalget på oppdrag av Helse- og omsorgsdepartementet.

Norge har vinmonopolordningen og alkoholreklameforbudet som unntak fra EØS-prinsippet om fri flyt av varer og tjenester av hensynet til folks helse og trygghet. Men unntaket avhenger av at vi fører en helhetlig og konsistent alkoholpolitikk, som har som mål å begrense alkoholbruken. Dette innebærer at endringer som gjennomføres av nærings- eller forbrukerhensyn i seg selv kan undergrave monoopolet og reklameforbudet.

Lund & Co skriver blant annet: «Hvorvidt en EØS-rettslig restriksjon er lovlig, kan endre seg over tid. Det innebærer at selv om vinmonopolordningen og reklameforbudet har blitt funnet forenlig med EØS-avtalen, kan en senere liberalisering av alkoholpolitikken innebære at ordningene ikke lenger står seg EØS-rettslig.»

Vi er bekymret for totaliteten av forslagene i programutkastet, men også enkeltforslagene vil ha uheldige utslag. Lund-utredningen peker spesielt på forslag som oppretter og utvider salgskanaler for alkohol utenfor Vinmonopolet som problematiske. Samtidig understreker juristene at også den totale effekten av forslagene vil kunne få konsekvenser, og at det er den samlede alkoholpolitikken som vil ligge til grunn for en vurdering.

Alkoholbruk er en betydelig risikofaktor for avhengighet, kreft, diabetes, hjerte- og karhelse, psykisk uhelse og selvmord. Norge har sluttet seg til målet om å redusere det skadelige alkoholforbruket med 10 prosent innen 2025. Regjeringen har nylig lagt frem en handlingsplan for forebygging av selvmord, og er i ferd med å utarbeide en nasjonal alkoholstrategi som skal bidra til å nå målet om redusert skadelig alkoholkonsum. Programforslagene vil undergrave dette viktige arbeidet.

Mange mennesker har behov for bremseklosser, som begrensinger på pris og tilgjengelighet, for å regulere forbruket av helseskadelige varer. Vi er glade for at Høyre i regjering har vernet om hovedlinjene alkoholpolitikken. Derfor er det skuffende at programkomiteen foreslår tiltak som setter to av de mest sentrale alkoholpolitiske virkemidlene i spill.

Covid-19-pandemien har på brutalt vis synliggjort at en god folkehelse gir en mer motstandsdyktig befolkning. Pandemien har for mange også bidratt til økt ensomhet, angst og depresjonssymptomer, dårligere økonomi og risiko for langvarig ledighet. Det gjør befolkningen mer sårbar for økt alkoholkonsum. Derfor er det viktigere enn noen gang å slå ring om alkoholpolitikken.

God folkehelse er dessuten god samfunnsøkonomi. Beregninger fra Finansdepartementet viser at god folkehelse har spart staten for 7 milliarder på ti år.

Actis – Rusfeltets samarbeidsorgan, Legeforeningen og NCD-alliansen, bestående av Diabetesforbundet, Kreftforeningen, Rådet for psykisk helse, Landsforeningen for Hjerte- og Lungesyke og Nasjonalforeningen for folkehelsen ber derfor om at programkomiteens alkoholpolitiske forslag skrotes – av hensyn til folkehelsa.

Med vennlig hilsen,

Tove Gundersen,
Generalsekretær
Rådet for psykisk helse

Frode Jahren
Generalsekretær
Landsforeningen for hjerte- og lungesyke

Bjørnar Allgot
Generalsekretær
Diabetesforbundet

Marit Hermansen
President
Den norske legeforening

Pernille Huseby
Generalsekretær
Actis – Rusfeltets samarbeidsorgan

Mina Gerhardsen
Generalsekretær
Nasjonalforeningen for folkehelsen

Ingrid Stenstadvold Ross,
Generalsekretær
Kreftforeningen

LHL

diabetesforbundet

actis
RUSFELTETS SAMARBEIDSGRAN

